

УДК 631.5:634:005.936.43(477)

DOI <https://doi.org/10.32782/2226-0099.2026.147.1.30>

ВИРОБНИЦТВО ПЛОДОВОЇ ПРОДУКЦІЇ В УКРАЇНІ: СУЧАСНИЙ СТАН, ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Козіна Т. В. – к. с.-г. н., доцент,

доцент кафедри садівництва і виноградарства,

Заклад вищої освіти «Подільський державний університет»

orcid.org/0000-0001-9376-607X

Лапчинський В. В. – к. с.-г. н., с. н. с., доцент,

доцент кафедри садівництва і виноградарства,

Заклад вищої освіти «Подільський державний університет»

orcid.org/0000-0002-8367-6334

Світовий ринок плодової продукції демонструє стабільну тенденцію до зростання обсягів виробництва та споживання, розширення асортименту і забезпечення цілодобової доступності продукції завдяки розвитку логістики, удосконаленню технологій зберігання та післязбиральної доробки. Водночас для галузі характерне зростання витрат на трудові ресурси, підвищення собівартості продукції, посилення конкурентного тиску, у тому числі з боку ягідного сектору, що впливає на структуру попиту та спеціалізацію виробництва.

У статті досліджено сучасний стан і тенденції розвитку виробництва плодової продукції в Україні в контексті глобальних трансформацій аграрних ринків, кліматичних змін, воєнних викликів та посилення вимог до якості й безпечності харчових продуктів. Обґрунтовано роль садівництва як стратегічно важливої складової продовольчої безпеки держави, забезпечення збалансованого харчування населення та формування експортного потенціалу аграрного сектору. Проаналізовано основні проблеми функціонування галузі, зокрема скорочення площ плодоносних насаджень, старіння садів, недостатній рівень інвестиційної активності, зношеність матеріально-технічної бази, обмежений розвиток інфраструктури зберігання, переробки та збуту плодової продукції.

Визначено ключові фактори, що впливають на ефективність і конкурентоспроможність виробництва плодів, серед яких впровадження інноваційних технологій вирощування, використання високопродуктивних сортів, удосконалення систем зрошення. Обґрунтовано перспективні напрями розвитку галузі з урахуванням технологічних і регіональних особливостей, що сприятиме підвищенню результативності виробництва, зміцненню позицій вітчизняних виробників та забезпеченню сталого розвитку садівництва в Україні.

Ключові слова: виробництво плодів, садівництво, плодової культури, аграрний розвиток, сталий розвиток.

Kozina T. V., Lapchinsky V. V. Fruit production in Ukraine: current status, challenges and development prospects

The world fruit market demonstrates a stable trend towards growth in production and consumption, expansion of the range and ensuring year-round availability of products due to the development of logistics, improvement of storage technologies and post-harvest processing. At the same time, the industry is characterized by an increase in labor costs, an increase in the cost of production, and increased competitive pressure, including from the berry sector, which affects the structure of demand and specialization of production. The article examines the current state and trends in the development of fruit production in Ukraine in the context of global transformations of agricultural markets, climate change, military challenges and increased requirements for the quality and safety of food products. The role of fruit growing as a strategically important component of the state's food security, ensuring balanced nutrition of the population and forming the export potential of the agricultural sector is substantiated.

© Козіна Т. В., Лапчинський В. В., 2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу CC BY 4.0

The main problems of the industry's functioning are analyzed, in particular, the reduction of fruit-bearing plantation areas, the aging of orchards, the insufficient level of investment activity, the deterioration of the material and technical base, the limited development of the infrastructure for storage, processing and marketing of fruit products.

Key factors affecting the efficiency and competitiveness of fruit production are identified, including the introduction of innovative cultivation technologies, the use of high-yielding varieties, and the improvement of irrigation systems. Promising directions for the development of the industry are substantiated, taking into account technological and regional features, which will contribute to increasing production efficiency, strengthening the positions of domestic producers, and ensuring the sustainable development of fruit growing in Ukraine.

Key words: fruit production, fruit growing, fruit crops, agrarian development, sustainable development.

Актуальність теми дослідження. Розвиток виробництва плодів є одним із пріоритетних напрямів аграрного сектору, оскільки плодови культури відіграють важливу роль у забезпеченні продовольчої безпеки, формуванні раціонального харчування населення та підвищенні експортного потенціалу сільського господарства. В умовах кліматичних змін та зростання вимог до якості й екологічності продукції, питання ефективного розвитку плодівництва набувають особливої актуальності.

Плодови насадження мають значний потенціал підвищення продуктивності за рахунок упровадження сучасних технологій вирощування, зберігання та переробки продукції, удосконалення організації виробництва і маркетингових підходів.

Особливої уваги потребує обґрунтування перспектив розвитку виробництва плодів з урахуванням регіональних природно-кліматичних умов та ринкового попиту. Це дозволить визначити стратегічні напрями розвитку галузі, підвищити її конкурентоспроможність і забезпечити стабільні доходи сільськогосподарських виробників.

Таким чином, дослідження перспектив розвитку виробництва плодів є актуальним і необхідним для формування ефективної аграрної політики, раціонального використання ресурсів та сталого розвитку аграрного виробництва в цілому.

Постановка проблеми. У системі продовольчого забезпечення населення плоди займають важливе місце як джерело біологічно активних речовин, вітамінів і мінералів, що мають виражені лікувально-профілактичні властивості. Незважаючи на наявність сприятливих природно-кліматичних умов ефективність функціонування галузі в останні роки знижується. Це проявляється у скороченні обсягів виробництва плодової продукції, зменшенні площ плодоносних насаджень, старінні садів, низькій інвестиційній активності та обмеженій державній підтримці. Як наслідок, зростають витрати виробництва, знижується рівень рентабельності, а в багатьох господарствах галузь стає збитковою.

При обмежених обсягах виробництва виникають суттєві проблеми зі збутом плодової продукції, пов'язані з нерозвиненістю інфраструктури зберігання, переробки та реалізації, а також зі скороченням доступу до зовнішніх ринків. Це негативно впливає на стабільність функціонування галузі та стримує її подальший розвиток [4].

У зв'язку з цим актуалізується потреба в комплексному науковому дослідженні теоретичних і практичних аспектів розвитку плодівництва, спрямованому на обґрунтування перспектив підвищення ефективності виробництва, формування конкурентоспроможної продукції та забезпечення сталого розвитку галузі в сучасних умовах.

Аналіз останніх досліджень. Проблеми розвитку та підвищення ефективності плодівництва знайшли відображення в працях вітчизняних науковців. Зокрема,

О. Ю. Єрмаков досліджував питання організації виробництва плодової продукції та шляхи підвищення ефективності господарської діяльності в умовах ринку. В. А. Рульєв зосереджував увагу на теоретичних засадах управління галуззю та організаційно-економічних механізмах її розвитку. І. А. Сало розглядала проблеми формування ефективних моделей господарювання у плодovому секторі. О. М. Шестопаль аналізував чинники конкурентоспроможності плодової продукції та інструменти підвищення результативності виробництва. В. В. Юрчишин досліджував особливості функціонування ринку плодів та його інституційне середовище [1, 9, 10, 11, 12].

Метою статті є дослідження сучасного стану та ключових тенденцій виробництва плодової продукції в Україні, а також визначення й наукове обґрунтування перспективних напрямів розвитку національного промислового садівництва.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасний рівень розвитку виробництва плодів і ягід в Україні істотно поступається показникам країн із розвиненим промисловим садівництвом, незважаючи на наявність сприятливих ґрунтово-кліматичних умов, вигідне географічне розташування та наявний науковий потенціал галузі.

Особливо показовим є порівняння динаміки виробництва плодів зерняткових культур, насамперед яблук і груш, які у світовій структурі валового збору садівницької продукції становлять близько 70–75%. У провідних країнах-виробниках ці культури вирощуються на основі інтенсивних технологій із високою щільністю посадки, сучасними сортопідщепними комбінаціями та високим рівнем механізації виробничих процесів [2].

В Україні ж значна частина зерняткових насаджень представлена садами екстенсивного типу зі зношеною матеріально-технічною базою, що обмежує можливості зростання врожайності та зниження собівартості продукції [3].

Визначальною метою товарного виробництва плодової продукції є отримання стабільного прибутку від її реалізації [5]. Досягнення цієї мети можливе лише за рахунок підвищення ефективності виробництва, що передбачає оптимізацію співвідношення між витратами та результатами діяльності. Інтенсифікація садівництва в цьому контексті виступає ключовим напрямом розвитку галузі та полягає у впровадженні ресурсозберігаючих технологій, сучасних типів насаджень, високопродуктивних сортів і вдосконалених систем управління виробництвом [8].

Ефективний розвиток виробництва плодів неможливий без оновлення вікової структури насаджень, активізації інвестиційних процесів, розвитку інфраструктури зберігання та переробки, а також формування ефективних каналів збуту. Світовий досвід свідчить, що інтеграція виробництва плодів із післязбиральною доробкою та маркетингом є важливою передумовою підвищення прибутковості садівництва.

Таким чином, обґрунтування перспектив розвитку виробництва плодів в Україні має базуватися на комплексному підході, що поєднує технології вирощування, доцільність впроваджуваних інновацій, адаптацію міжнародного досвіду та врахування специфіки вітчизняних природних умов. Реалізація зазначених напрямів сприятиме підвищенню ефективності галузі, зміцненню її конкурентних позицій та забезпеченню сталого розвитку садівництва в довгостроковій перспективі.

Поряд зі змінами у структурі виробництва продукції садівництва за категоріями господарств, упродовж досліджуваного періоду відбулися суттєві зрушення у видовій структурі виробництва плодів і ягід. Так, у 2024 році домінуючу частку у загальному обсязі пропозиції становили зерняткові культури, на які припадало 75,5% виробництва. Проте вже у 2025 році їх питома вага скоротилася до 62,3%, що свідчить про поступову диверсифікацію галузі садівництва (табл. 1).

Незважаючи на зменшення частки зерняткових культур у загальній структурі, виробництво яблук і надалі залишається базовим напрямом плодівництва, оскільки саме ця культура формує найбільший обсяг пропозиції серед зерняткових плодів. Водночас незначно зросла частка виробництва груш та айви, що свідчить про поступове розширення асортименту продукції.

Таблиця 1

**Структура виробництва плодів і ягід в Україні за видами культур
у 2024–2025 рр., %**

Продукція	2024	2025 рік
Плоди та ягоди – всього	100	100
зерняткові	75,5	62,3
яблуна	66,5	52,7
груша	8,6	9,0
айва	0,4	0,5
кісточкові	20,0	25,3
слива	8,5	8,4
вишня	5,6	7,2
черешня	1,5	3,3
абрикос	2,2	4,6
персик	2,1	1,2
горіхоплідні	1,5	5,3
з них волоський горіх	1,4	5,2
ягоди	3,1	7,1
суниця та полуниця	1,7	3,6
малина	0,3	1,5
смородина	0,7	1,4
агрus	0,3	0,4

Упродовж аналізованого періоду спостерігається зростання питомої ваги кісточкових культур – з 20,0 % у 2024 році до 25,3 % у 2025 році. Найбільш динамічне зростання характерне для виробництва вишні, черешні та абрикоса, що зумовлено підвищенням ринкового попиту, а також кращою адаптацією цих культур до сучасних ґрунтово-кліматичних умов. Водночас частка персика дещо скоротилася, що може бути пов'язано з підвищеними ризиками його вирощування та коливаннями урожайності.

Суттєві структурні зміни відбулися і у виробництві горіхоплідних культур, частка яких зросла з 1,5 % до 5,3 %. Вирішальну роль у цьому процесі відіграло нарощування обсягів виробництва волоського горіха, який характеризується високим експортним потенціалом і стабільним попитом на внутрішньому та зовнішньому ринках.

Також спостерігається активне зростання частки ягідної продукції – з 3,1 % у 2024 році до 7,1 % у 2025 році. Збільшення виробництва відбулося практично за всіма видами ягід, зокрема суниць і полуниць, малини та смородини, що зумовлено

коротким періодом окупності насаджень, можливістю використання інтенсивних технологій та високою рентабельністю ягідництва [6].

Зазначені тенденції свідчать про поступовий перехід виробництва плодів від вузькоспеціалізованої моделі до більш збалансованої структури, що створює передумови для підвищення конкурентоспроможності галузі та формування перспектив її сталого розвитку.

Формування пропозиції плодоовочевої продукції в Україні здійснюється за рахунок діяльності як сільськогосподарських підприємств, так і господарств населення, які функціонують у всіх регіонах країни. Водночас виробництво плодів і ягід характеризується суттєвою територіальною диференціацією [7].

У 2025 році за обсягами валового виробництва плодів і ягід посідали окремі області, що мають сприятливі ґрунтово-кліматичні умови та сформовану спеціалізацію садівництва (табл. 2).

Таблиця 2

Регіональна структура виробництва плодів і ягід в Україні у 2025 році

Область	Частка у загальному виробництві, %
Вінницька	13,2
Хмельницька	10,8
Полтавська	7,2
Дніпропетровська	6,7
Донецька	6,0
Закарпатська	5,8
Львівська	5,6
Чернівецька	5,4
Інші області	39,3
Разом	100,0

Найвищу частку у загальнонаціональному виробництві плодів і ягід забезпечили Вінницька та Хмельницька області, на які сукупно припадала майже чверть загального обсягу. Вагомий внесок також зробили Полтавська, Дніпропетровська, Донецька, Закарпатська, Львівська та Чернівецька області. Зазначена концентрація виробництва свідчить про наявність значного потенціалу для подальшого розвитку галузі садівництва в цих регіонах та доцільність їх визначення як пріоритетних у реалізації стратегій виробництва плодів.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Подолання негативних тенденцій розвитку ринку плодової продукції потребує переорієнтації виробництва на реальні потреби споживачів і вимоги ринку, оскільки саме попит і платоспроможність визначають доцільність та життєздатність виробництва.

Важливо підкреслити, що будь-які технологічні нововведення – нові сорти, підщепи, системи формування крон або типи насаджень – можуть вважатися доцільними лише за умови, що їх застосування забезпечує зниження собівартості продукції та підвищення її якості. Саме якісні параметри плодів (зовнішній вигляд, лежкість, транспортабельність, смакові властивості) дедалі більше визначають конкурентні позиції виробника на ринку, особливо в умовах зростання вимог споживачів і торговельних мереж.

Відсутність достатнього фінансування зумовлює низькі темпи оновлення насаджень, обмежене впровадження інноваційних технологій та слабкий розвиток матеріально-технічної й ринкової інфраструктури. У зв'язку з цим першочерговими напрямками мають стати модернізація технологій вирощування плодів і ягід, розвиток потужностей зі зберігання та переробки продукції, реконструкція переробних підприємств.

Реалізація зазначених заходів сприятиме підвищенню ефективності виробництва плодів, зниженню виробничих ризиків, стабілізації доходів сільськогосподарських підприємств і зміцненню конкурентних позицій вітчизняної продукції як на внутрішньому, так і на зовнішніх ринках.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Бабенко Л. І., Шестопад О. М. Садівництво України: сучасний стан та перспективи розвитку. *Агросвіт*. 2021. № 8. С. 32–38.
2. Васильєва Л. М. Інноваційні технології у промисловому садівництві. *Вісник аграрної науки*. 2022. № 3. С. 67–73.
3. Гадзало Я. М. Аграрний сектор економіки України: виклики та перспективи розвитку : монографія. Київ : Аграрна наука, 2021. 512 с.
4. Козіна Т. В. Потенціал садівництва та напрями його ефективного використання в умовах Поділля. *Подільський вісник: сільське господарство, техніка, економіка*. 2023. Вип. 1 (38). С. 20–25. URL: https://journals.pdu.khmelnitskiy.ua/index.php/podilian_bulletin/article/view/137/114 (дата звернення 26.01.2026).
5. Козіна Т. В. Проблеми та тенденції розвитку галузі ягідництва в Україні та її експортного потенціалу. *Актуальні проблеми рослинництва в умовах змін клімату* : матеріали Міжнародної наукової інтернет-конференції молодих учених, 26–27 жовтня 2022 року, м. Харків. Харків, 2022. С. 17–21. URL: <https://yuriev.com.ua/assets/files/konferencii/aktualni-problemi-roslinnictva-v-umovah-zmini-klimatu.pdf> (дата звернення 26.01.2026).
6. Лапчинський В. В., Никитюк О. В. Вплив систем живлення на врожайність ремонтантних сортів малини. *Сучасні аспекти розвитку науки та техніки в умовах війни* : СХХVIII Міжнародна науково-практична інтернет-конференція, 17 липня 2023 року, м. Одеса. Одеса, 2023. С. 81–84. URL: https://el-conf.com.ua/wp-content/uploads/2023/08/Odesa_170723.pdf#page=81 (дата звернення 26.01.2026).
7. Мулярчук О. І., Козіна Т. В. Способи та методи технології зберігання плодовоовочевої продукції. *Подільський вісник: сільське господарство, техніка, економіка*. 2023. Вип. 3 (40). С. 28–33. URL: https://journals.pdu.khmelnitskiy.ua/index.php/podilian_bulletin/article/view/276/242 (дата звернення 26.01.2026).
8. Ovcharuk, V., Muliarchuk, O., Stepanchenko, V., Kozina, T., Padalko, T. (2025). Organic raspberry cultivation in Lviv region. *Scientific Horizons*, 28(2), 43–54. URL: <http://ir.polissiauniver.edu.ua/handle/123456789/16876> (дата звернення 26.01.2026).
9. Паламарчук І. І. Стан та перспективи вирощування плодовоягідних рослин та винограду в умовах інтенсифікації садівництва. *Сільське господарство та лісівництво*. 2024. № 1. С. 109–120.
10. Рульєв В. А. Конкурентоспроможність плодів і ягід. Мелітополь: «Видавничий будинок ММД», 2007. 315 с.
11. Сало І. А. Розвиток ринку плодів в Україні. *Економіка АПК*. 2020. № 3. С. 16–25. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/E_ark_2020_3_5 (дата звернення 26.01.2026).
12. Шестопад О. М., Рульєв В. А., Кондратенко П. В. Економіка та організація промислового садівництва України. Київ: ННЦ ІАЕ, 2010. 334 с.

Дата першого надходження статті до видання: 29.01.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 20.02.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 13.04.2026